

PÁRISI LEVÉL.

PÁRIS, 1886. sept.

(Amiel F. H. „Saját Journaljának töredékei.“ (Fragments d'un Journal intime.)
A halottak: Nicolas M. — Jay L. lelkész.)

Szerkesztő ur!

Mint az év ez időszakában máskor is, most nem azokról a többé kevésbé nevezetes napi eseményekről tudósítok, melyek Páris szellemi életében elé szoktak fordulni. Az évnek éppen ez az időszaka az, a mikor a szellemi, s illetve a tudományos, egyetemi és irodalmi élet szünetelni látszik. A vacatio általános és semmi feltűnőbb nem jelenik meg a láthatáron. A lélek, mint a test, üdülést keres. Az idő igen kedvező arra, hogy magunkba visszavonulva, társalogjunk bizonyos emberekkel, kiket a napi dolgok miatt félre kellett tennünk, de a kik megérdemlik mégis, hogy megismerjük.

S ezek közül való volt Amiel H. F.

Éppen öt esztendeje, hogy meghalt Genfben, a hol 1821. sept. 27-én született. Már életében nem kis hatást idézett elé prózában és versben közölt munkáival.¹⁾ De mégis csak halála után nyerte meg tulajdonképpeni hírnevét, midőn néhány barátja az ő „Saját Journal“-jából az első kötetet közreadta. A második kötet, mely az első után néhány évvel később jelent meg, csak megerősítette a fölöle alkotott jó véleményt, s Amiel, mint a modern gondolkozás egyik mestere tűnt fel. S valóban e két kötetben oly gazdag képzelet, megfigyelő tehetség s a gondolatnak oly ereje nyilvánul, hogy olvasásuk nélkül nem is lehet arról pontos felfogást szerezni. És hozzá teszem, hogy nem is mindenki tudja ezt a két kötetet egészen végig olvasni. Mert erre nézve szükséges, hogy az ember szokva legyen a benső és szemlé-

¹⁾ Főbb munkái prózában: Histoire de l'Académie de Genève. 1 vol. in 8 vo. Rapport sur la liberté morale in 8-o. Etude sur le mouvement littéraire de la Suisse romande in 8-o. Conférencés sur J. J. Rousseau in 8-o etc. Versben: Grains de mil, 1 vol. in 12. Penseuses, in 12. La part du Rêve in 12. — Jour-à-Jour in 12. etc. —

lődő élethez s a szellemi élet problémáival való foglalkozáshoz és hogy felülemelkedjek minden anyagi és külső dolgon.

A genfi egyetemen tett komoly tanulmányai után Amiel meglátogatta Olasz-, Francia- és Németországot, mely utóbbiban több ideig maradt, főleg Heidelbergben és Berlinben tartózkodva. Scherer ur, ki a *Journal* intime-hez egy nagyon érdekes előszót küldött, úgy találja, hogy Németországon igen sokáig maradt, és hogy ez a hossz-as időzés befolyással volt stíljére, s gondolkozása módjára.

Anyi igaz, hogy irálya némely helyt idegenszerű, mit mindenestre németországi befolyásnak lehet tulajdonítani. Midőn Németországból visszatért, 28 éves volt, és teli tudománnyal, de a mint Scherer ur megjegyzi, „az ő tudománya terheit könnyen és kedvesen viselte.“ Genfben nevezték ki az aesthetika tanárának s néhány év múlva bölcsészeti tanárnak. Mint tanár, nem aratott fényes sikert és ismétlem, az ő „*Journal*“ ja nélkül sohasem terjedt volna hírneve távolabbra.

Amiel már ifjú korában szerette mindennap lejegyezni gondolatait, benyomásait s magáról és másokról, könyvekről és a napi dolgokról tett észrevételeit. S ezt a szokását megtartotta egész haláláig. Így halmozodtak fel a lapok 16 ezerre, melyekből barátai az említett két kötetet kivonatolták. E „*Journal*“ homlokára Amiel ezt írta: „Tégy testamentumot gondolkozásodról és szivedről.“ Tehát, a mint nem ok nélkül mondják, az egy lélek történelme, őszinte, élénk, vonzó és mélyen megindító történelme. Némely szigorú kritikus azt állítja, hogy Amiel Frigyes végre is nem volt egyéb skepticusnál és pessimistánál. Ez téves nézet. Gondolkozásában kétségtelenül van melancholicus s kritikai szelleme némelykor a skepticismus határait érinti, de mint emelkedik fel ismét egy hatalmas ugrással és mint száll föl a kötelesség és parancsoló erkölcsi törvény derült regioiba. Hogy az ő szellemének bizonyos fordulatairól számot adhassunk, nem szabad feledni, hogy Amiel nagyon gyenge egészségű ember volt és mindig magánosan élt s hogy Németországban reá a pantheismus nagy befolyást gyakorolt. Mikor az ember folytonosan csak magában él, a lélek végre is valamely különös irányba terelődik. Az ő szemlélődő és álmódzó természete is a valóságból kilépve különös irányba jutott. Az ember őt olvasva azt hinné, hogy Buddhának valamely tanítványát hallja, valamely hindu jóghit, a kinek minden füst és árnyék, illusio és pára, még saját élete is, a mint ezt ő maga is kifejezi „*Journal*“-jában. Ez az eszmény betegsége, mystikus álmódo-

zás, mely a mélységbe vonz. Halljuk csak őt magát beszélni: „Az örökkévaló dolgoknak lehellete-e az, mely téged Jób borzadályával tölt el? Mi az ember, ez a fű, melyet egy sugár elszáraszt? Mi a mi életünk ebben a végetlen mélységben? Valami saajtságos szent borzalmat érzek s nemcsak magamra, hanem fajomra s mindenre nézve, mi halandó. Érzem, mint Buddha. a nagy kerék, az egyetemes illusio kereke fordul, és ebben a néma bámulatban van valami aggodalom. Isis fellebbenti az ő fátyla szegélyét és a szemlélődés szédületében összerogyik, ki a nagy mysteriumot átpillantja. Lehelni sem merek, úgy tetszik, mintha csak egy fonalszálon függék a végzetek megmérhetlen mélysége felett. Ez-e a végetlennel való találkozás, a nagyszerű halál intuitiója? Láthatni, hogy az a nagy probléma, melyet gondolkozónk kísértett megoldani vagy felfedni, az az élet problémája. Azt forgatja minden oldalról, de vizsgálódásai végén is csak ott volt, a hol a kezdetén, mert a mire elejétől fogva bukkant, az a kikémlheletlen. Úgy, hogy „Journál“-ját olvasva, nem lehet az ő gondolkozása történelmét megírni, miután ő maga sem találta meg a kielégítő megoldását a maga elé tűzött problémának. Az ő gondolata egy néha nagyon szomorú dráma a valóságos élet és az életről való gondolkozás közt. Ez a gondolkozás néha csalódásba ejt, mely viszont az akaratot gyengíti meg s így az akarat nem talál elég okot arra, hogy magát ebbe vagy abba az irányba határozza el.

„Én olyan vagyok, mint a ki folyton újra születik, mondja aztán; nem oly szellem vagyok, ki összeházasítja magát hazával, hivatással, nemmel és fajjal; sőt biztos vagyok-e arról is, hogy ember vagyok, európai vagy tellurian. Nekem oly könnyűnek tetszik más valaminek lenni, hogy a választás egészen önkénytinek tűnik fel. Mihelyt az ember az abszolotot érintette, mindaz a mi másképp lehetne, mint a hogy van, közönyösnek tetszik neki. Mindezeket a hangyákat, melyek különös czélokot üznek, ti nevetitek. Vagy nézzétek az ő kunyhójukat a holdtól, s a földet a nap magaslatairól; vagy szemléljétek életüket egy a Brahma boldog napjaiban álmodozó hindú álláspontjáról; a végest a végetlenéből, — és mindezek a fontosnak tartott dolgoknak jelentéktelen volta a törekvést nevetségesnek, a szenvedélyt komicusnak és az előítéletet esztelenségnek mutatja.“ S ez a gondolat gyakran jelentkezik az ő „Jornál“-jában. Így például azt mondja: „Lebbeuni éreztem magam felett a mancenilla (aeqatori mérgefsa) árnyékát. Észrevettem a nagy mélységet, mely mindezeket az illusiokat, kik magukat lényeknek nevezik, könnyörtelen el-

nyeli. Láttam, hogy ezek az élőlények nem egyebek, mint fantomok, melyek a halandók hamvából alkotott föld felett egy pillanatig repkednek s aztán mint bolygóttíz letűnnek gyorsan az örökkévalóság éjszakájába. Örömeink semmis volta, a lét üressége, nagyravágyásunk hiábavalósága elkedvetlenítnek.“

A gondolatnak a mélységre való eme folytonos odafüggesztése megsemmisíthette volna Amielnél az akaratot és elnyomhatta volna tevékenységét. S ő kikerülhetlenül abszolút közönyösségbe, a buddhista Nirvánába esett volna.

Szerencsére, saját vallomása szerint, benne több volt az emberből. A lelkiismeret ereje, szívének finom s mély érzelmei és vágyai s az erkölcsi élet szükséges volta mintegy ellensúlylul szolgáltak a tisztán értelmi élet túlbőségének. Az ő bölcselmi szemlélődése sohasem támadta meg az erkölcsi életet. Midőn szelleme subtilitásról subtilitásra haladva, csaknem a semmire jutott, szíve és lelkiismerete emelik fel szavukat és hallatják az erős meggyőződés és a mély és rendithetetlen remény hangját. Halljuk csak: „Az, a mi minket az álmak birodalmából kihoz, az a fájdalom, az egyén fájdalma, a kötelesség érzete, vagy a mi mind a kettőt magában foglalja, a bűn miatti fájdalom; aztán meg a szeretet, szóval az erkölcsi rend. Az, a mi minket a Maya gyönyöreiből, az örökös illusioból kiragad, az a lelkiismeret. A lelkiismeret elüzi a szemlélődő közönyösség nyugodtságát. Az minket az emberi szenvedésnek s felelőségnek rettentő fogaskerekei közé taszit; az a kakas kiáltása, mely elüzi az éjszaka fantomait.“ Az ő Journalja legtöbb lapján kifejezést ad annak az eszmének, hogy a tiszta ész csupán magára, csakis agnosticizmusra vezet, de a gyakorlati ész a categoricus imperativusra és minden abból származtatható következtetésekre. Azért mondják, hogy az ő vallása Kant-féle kereszténység. Annyi bizonyos, hogy a mi bölcseszünk mélyen vallásos volt. De meg kell jegyeznünk, hogy vallása nem volt semmiféle formulába, sem symbolumba zárva, nem tartozott egy párthoz sem, sem pedig cotteriához, a mint tovább látni fogjuk.

De azért, hogy fogta fel ő a vallást a maga mélységeiben és hogy látta, hogy az az emberi lélek benső szükségeiben gyökerezik, és hogy becsülte annak értékét és jótékony befolyását! De hagyjuk inkább őt magát beszélni: „A vallás reám nézve: Istenben élni és meghalni, teljesen alá rendelni magát annak a szent akaratnak, mely a természet és a sors alapja. Sőt én hiszek az evangéliumban, t. i. hogy a bűnös a hit által Isten kegyelméből, az Atya szeretete által,

a ki megbocsát, megtér. Megszentelni a bűnös természetet, midőn az ember fokként aláveti magát benső angyalának, az Isten segítségével által, — ez alapján az egész keresztény paedagogia és vallásos erkölcs. Megszelidíteni, evangelizálni és angyalositni a rossz ént, mialatt azt összhangba hozom a jó énnel — ime ez a mi feladatunk; a te feladatod. Az üdv: elhagyni elvben a rossz ént és a másikba, az isteni én-be menni át, bátran és bizalommal vállalva fel a munkát, mely szerint saját démonunkkal bánni tudjunk, és abból oly szervet alkossunk, mely kevésbé lázad fel a jó ellen; a bennünk levő Abelnek arra kell munkálni, hogy megmentse Kaint . . . A megszentelődés folytonos martyromság; de ez a martyromság dicsőség. Egy kissé tovább ugyanezt a gondolatot így fejezi ki: „Az a mi okozza, hogy mi vagyunk, éppen az a mi vétkességünknek is az oka. A vétek tehát a mi velőnkben van és éppen úgy foly bennünk, mint a vér ereinkben; az egész állományunkban el van elegyítve. Mi nem akarunk más mestert, csak a saját szeszélyünket, vagy mondhatjuk, hogy a mi rossz énkünk nem akar tudni Istenről, hogy a mi természetünk alapja lázongó, istentelen és ellent mond és ellenáll mindennek, mi föltötte uralkodni akar, következésképpen minden rendnek, szóval az kormányozhatlan és tagadólagos. Ez az alap az, melyet a kereszténység természeti embernek nevez. De a természeti embernek, mely bennünk van és a mely a mi első anyagunkat alkotja, fegyelmeztetnie, mivelődnie kell, hogy ember legyen. Az embernek türelmesen kell neveltetnie, hogy igaz legyen. És az igaznak meg a maga egyéni akaratja helyébe az Isten akaratját kell tennie arra nézve, hogy szent legyen.

És ez az új ember, ez az újra született, ez a szellemi égi ember az, a kiről éppen úgy beszélnek a Vedák, mint az Evangelium s a Magusok, mint a Neoplatonikusok.“

Még idézhetnék többet is, de úgy hiszem, a mit idéztem, elégséges arra, hogy Amiel vallásos gondolkozásáról fogalmat adjon. Azokból láthatni, hogy, a mint fennebb is mondtam, ő nem ragaszkodik valamely különös symbolumhoz, nem tartozik valamely párthoz. A dogmatica, a rendszerek, a formulák egészen közönyösen hagyják. Születésére protestans, meggyőződésére az orthodoxok és liberalisok közt foglal helyet, ámbár a kereszténységről való nézletmódjával az orthodoxiának volt ellenese és a liberalis felfogáshoz közeledett. Ő maga így ír erről a tárgyról: „Én elválasztom magamat a két párttól. Az én nézetem szerint a kereszténység mindenekelőtt vallásos, és a vallás nem módszer; az élet, egy magasabb, természetfeletti élet, eredetére mysticus, gyümölcsei által gyakorlati, Istennel való közösség, egy mély

és csendes lelkesedés, erő, mely hat, boldogság, mely kiárad; szóval a vallás a lélek állapota. A rendszerek veszekedéseinek megvan az értéke, de ez az érték másodrendű.“ És aztán így végzi: „Tökéletesség, mint czél, példa, mint segély, az isteni saját kitünősége által bizonyítva meg, — avagy nem ez-e az egész kereszténység foglalatja? Isten mindenkben minden, avagy nem ez-e annak összege?”

Az a mit Amiel kíván, mindenek előtt és mindenek felett megtisztult hit, mely szabad minden anyagi köteléktől. A csodák, a természetfeletti, mindez nemcsak fölöslegesnek tetszik neki, hanem ezzel a tiszta, mély, megtisztalt hittel ellenkezőnek, a mely hitre nézve ő azt szeretné, hogy abban minden valódi kereszténynek része lenne. Szóval reá nézve a vallás a bennünk levő isteni élet, függetlenül minden egyházi hitvallástól. Még egy idézet erre bizonyítékot szolgáltat. Ime Journaljában egy husvét napon ezeket írta: „Mit csinálnak ebben az órában annyi nemzetek, kiknek más prófétáik vannak. Mit csinálnak a zsidók, a mahomedánok, a bouddhisták? Azoknak más szertartásaik, más ünnepeik, hiedelmeik, kegyes napjaik vannak. De mindeniköknek van vallása, mindenik eszményesíti az életet és mindenik felül akarja az embert a jelen nyomoruságain és kicsinyességein és az önző léten emelni Mindeniknek van hite valamely dologban, mely fensőbb, mint ő maguk; mindenik imádkozik, magát megalázza és könyörög. Mindenik bizonyosságot tesz a láthatatlan mellett. Ez az, miáltal minden népek testvériesülnek . . . Mindenik ismeri a szenvedést és vágyik a jó szerencse után. Mindenik ismeri a vétket és kéri a bűnbocsánatot. A kereszténység a maga eredeti egyszerűségére visszazive, a bűnös ember kibékítése Istennel az által a bizonyosság által, hogy Isten mindenek ellenére is szeret és hogy ő csak szeretetből fenyt.“

Ilyen hittel nem csoda, hogy ha A. az ő életének végén így kiált fel: „Nem hiszek többet és hiszek még!“ Nem hitt a gyermekes dolgokban, a vallás durva fogalmaiban; de hitt lelke egész erejével a láthatatlan Atyában, a kinek akaratjára bizza magát megalázódva s a kihez fordul lemondva és megnyugodva. Egy illetékes egyéniség így nyilatkozott róla: „Kevés ember volt oly szabadelvű, oly fölemelkedett a gondolat által, kevés oly engedelmes, anynyira hívó és keresztény a szív által.“ Ez tökéletesen igaz.

Hogy teljes legyek és A-et egészen megismertessem, még szólanom kellene róla, mint a természet festőjéről és mint kritikusról, de hogy cikkem ne terjedjen a rendes mértéken túl, csak egy néhány szóval teszem. Benne ritka mértékben megvolt a természet

nagyszerűségének és szépségének érzete. Lelke fogékony volt mind-emez összhangja és lehellete iránt a természetnek, melyet ő szeretett, mint a végetlen kinyilatkoztatását. Az reá nézve az „alma mater“, mely őt Istennel állítja szembe és reá vallásos befolyást gyakorol. Ime egy néhány sor az ő „Journal“-jából, 1865. ápr. 21-diki kelettel: „Gyönyörű, szép reggel, mely friss vagy mint egy 16 éves szív, és mintegy menyasszony, virágokkal koszoruzott! Az ifjuság, ártatlanság és szeretet költészete önti el lelkemet. Mindez szemeimet gyönyörködteti és képzeletemhez beszél. Nász- és vallásos nap. A harangok szava, mely a távoli faluból cseng, csodálatosan összhangzik a természet himnussával. Imádkozatok, kiáltják, imádjátok és szeressétek az Istent, a jótevő Atyát!“ Még sok szép hely van az ő „Journal“-jában, bámulatosan szép leírások a természetről, a melylyel ő közösségben élt.

Végre ő, mint kritikus, finom szellemnek és jóízlésnek adta bizonyítékait. Ítéletét gyakorolta a gondolat különböző képviselőin: theologusokon, bölcselőken, költőken, — németeken, francziákon, angolokon stb. És ő magát mindig illetékesnek bizonyította. Kiragadom Renan éme jellemző szavait, melyek a mily szépek, éppen oly igazak is egyszersmind: „Egy szabadelvű gondolkozó, a kinek képzelme a vallásos érzés epikureizmussával egyezik“. És hányan vannak a mi kortársaink között, kik valódi öröm mindazoknak, a kik tudják a szellem gyönyöreit élvezni.

Julius 28-án Nicolas Mihály a montauban-i prot. theol. facultas tanára meghalt hosszas szenvedés után, 77 éves korában. Ő a francia protestantismusnak egyik büszkesége volt. Halála ha nem is nagy betölthetlen űrt maga után, de sokáig érezhető lesz. Mint ember, mint tudós és tanár, Nicolas mindig az ő választottságáról tett bizonyosságot. De az ő nagy és valódi érdeme szerint őt csak azok becsülhetik, kik vele bensőbb ismeretségben éltek. S én szerencsés vagyok azok közé tartozni. Tanárom volt és 30 évig barátom. Hadd adjam meg hát neki a tisztelet adóját egy külföldi Szemlében is, miután már a francia lapokban megadtam. Nicolas ámbár kissé hideg volt és kevésbé megnyerő, de jó szív lakozott benne. A ref. egyház lelkészei közül sokan emlékezhetnek arra, hogy mily szívéllyességgel fogadta és vezette őket tanuló korukban. Ők, csupán ők tehetnek bizonyosságot arról, hogy hogy segítette őket legyőzni ama kellemetlenségeket, — hogy többet ne mondjak — melyeket

nekik az ő szabadelvü eszméik egy egészen orthodox tanári körben okoztak.

Ma, midőn ő már nincs többé, lehet beszélni arról a szolgálatról, melyet a tanulóknak szives tanácsai által nyújtott. Mig élt, nem szerette, hogy róla beszéljenek. Éppen oly szerény volt, a mily jó és a mily tudós. Azok közül való volt, a kik nem szeretik, hogy az ő balkezük tudja, hogy mit cselekszik a jobb kezük. Azt mondják, hogy az ily emberek mind ritkábbak lesznek a mi száz esztendőnkben, melyben sokan épp azzal dicsékesznek, a mit nem is tettek.

Nicolas az egyedüli liberalis tanár volt a montauban-i theol. facultáson. S épp e pillanatban a francia ref. egyház két pártja a felett vitatkozik, hogy ki legyen az ő utódja.

Nimes-ben született 1810. máj. 22-én. S miután tanulmányait Genfben és Strassburgban elvégezte, 1833. és 1834-ben Németországon tanult tovább, a hallei, berlini és heidelbergi egyetemeken. 1835-től 1838-ig Meetzben volt lelkész, a mikor aztán Montauban-ba neveztetett ki tanárnak, hol a bölcelem tanszékét foglalta el egészen 1885-ig. ²⁾

A francia prot. egyház Nicolással egy napon vesztette el legidősebb lelkészét Jay L.-t, ki 1798. febr. 8-án született. Én magam Jay urban ifjúságom egyik vezetőjét és egy kitűnő barátot vesztettem. Jay ur egy protest. családból származott, melynek egyik ága a nantés-i edictum visszavonása után Amerikába menekült. A családból többen is voltak papok. Jay urat protestansok és catholicusok egyaránt szerették. Tanult és szellemi ember volt, s több költemény szerzője, dél-francia régi nyelven. S a kicsinyek és elhagyatottak iránti szeretete és gyöngédsége éppen oly nagy volt, mint az ő bőkezősége és készsége az adakozásban és a hivatásának való odaszentelésben.

CHARRUAUD.

²⁾ Nicolas számos munkát irt, melyek közül a főbbek :

Introduction à l'histoire de la Philosophie. 2. vol. in. 8° — Des doctrines religieuses des Juifs pendant les deux premiers siècles antérieurs à l'ère chrétienne 1 vol. in 8°. Etudes critiques sur la Bible 2 vol. 8°. Le symbole des apôtres. 1 vol. 8° stb.

A HOMORÓD-ALMÁSI UNITÁRIUS TEMPLOM SZÁZ ÉVES JUBILEUMA.

Egy nagy és lélekemelő ünnepély folyt le folyó évi szeptember 19-én H.-Almásón. A templom száz éves jubileuma. Templom-, torony- vagy orgona-szentelés oly események e népnél, a melyekről még az unokák is elragadtatással beszélnek. A zsinatok pedig korszakot alkotnak az ekklézsia történetében. Az 1845-iki zsinat óta ily nagy gyülekezet s ily fontos ünnepély nem volt e helységben.

Láthatni egyházunk vezérférfiait, közelökben lehetni s hallani az igét a főpásztor ajkairól, keresve-keresik, várva-várják arra az alkalmakat. Szemeik boldogok, hogy látnak és füleik hogy hallanak. Az elmúlt száz év alatt e templomban imádkozók közül sokan kívánták volna látni azokat, a melyeket a most élő nemzedék láta, de nem láthatták, és hallani az öröm s hálaadó énekeket, de nem hallhatták. Csaknem két nemzedék szállt azóta a sirba. Az építőket és jubilálókat száz év választja el egymástól. Azok s ezek is boldogoknak, szerencséseknék érezhették s érezhetik magokat. Azoké a léte-sítés, ezeké a fentartás érdeme.

Jaj a népnek, mely az Isten házát elhanyagolja, nem gyakorolja! Az ilyennél az erkölcsök meg vannak romolva. Ennek kezei között összedől az ősök által épült templom s sirnak a Sionnak útjai, mert nincsen a ki felmenjen az innepre.

Ily jaj a h.-almási népet soha sem illette. Most is az Ur háza iránti szerelemtől hevülve, kegyeletes érzéssel és valódi örömmel eltelve, ragadták meg az alkalmat, hogy ősök által épített díszes templomuk száz éves jubileumát megüljék. E tettük is erényeik közzé sorozható.

Száz évvel ezelőtt az akkori püspök Lázár István tartotta a templomfelszentelő beszédet. Közohajtás volt most is, hogy a jubileum fényét egyházunk feje, püspök Ferencz József ő méltósága, becses megjelenésével emelje. Az ekklézsia óhajtságának engedve, szeptember 17-én utnak indult Kolozsvárról.

Héjasfalván a Sz.-Kereszturi unitárius tanári kar testületileg fogadta. Sz.-Kereszturon meglátogatta a gymnasiumot s egy estvét a tanárok társaságában töltött. Másnap, sept. 18-án ment Sz.-Udvarhelyre. Bögöznél az Udvarhelyjárás szolgabirája Soó Károly többed-magával fogadta. Sz.-Udvarhely város intelligentiája F.-Boldogasszonyfalva között hosszu kocsisorban várta; itt a megye nevében Kénosi Béla főjegyző üdvözölte. A f.-boldogfalvi tetőn Udvarhely polgársága által alakított lovas-banderium vette körül a püspöki kocsit és Ud-